

PREVODILAČKO PREKODIRANJE TEKSTA NA PRIMJERU ROMANA MIHAILA BULGAKOVA *MAJSTOR I MARGARITA*

Neda Andrić, Univerzitet Crne Gore, nedaandric@ucg.ac.me

Originalni naučni rad

DOI: 10.31902/fil.33.2020.9

UDC: 821.161.1.09'255

Apstrakt: U radu smo selektivno, komparativnom analizom, na određenim primjerima iz Bulgakovljevog romana *Majstor i Margarita* ispitivali kvalitet prevoda ovog djela na srpski jezik. Držali smo se mišljenja da se u prevodu, kao rezultatu procesa prevođenja mora ispoštovati izvorni kod, dakle, prije svega uspješno izbjeći moguće materijalne greške. Zaključili smo da prevodilac mora, osim poznavanja izvornog i ciljnog jezika, raspolagati i kompetencijom za tekstualnu analizu originala, te književnom kompetencijom za interpretaciju umjetničkih tekstova, kao i poznavanjem vanjezičke situacije na koju se upućuje u originalu. Uspješnom prekodiranju i stilskoj kompenzaciji u analiziranim slučajevima prevodiocima je pomagalo šire znanje o Bulgakovljevom stvaralaštvu. Analizirajući dva prevoda Bulgakovljevog romana (Milana Čolića i Zlate Kocić), ukazali smo kada prevodioci nisu uspjeli izbjeći materijalne greške, ali i kada su uspjeli da ostvare kreativnu vrstu prevođenja.

Ključne riječi: prevođenje, roman *Majstor i Margarita*, prekodiranje teksta

Još je Fridrih Šlajermaher apostrofirao da onaj ko se upusti u pravo prevođenje, mora se odlučiti za jedan od dva moguća pristupa tekstu koji prevodi: ili će „ostaviti pisca na miru a povesti mu čitaoca u susret, ili će pak, ostaviti čitaoca na miru, koliko god može, i povesti mu pisca u susret“ (10). Sa druge strane, prevođenje u poslednjih pola vijeka sve više podrazumijeva i kulturnu paradigmu. Lingvističkoj ekvivalentnosti se pretpostavlja mnogoslojnost kulturnog i lingvističkog smisla. Na ove promjene jasno ukazuje i Ovidio Karbonel: „Područje teorije prevođenja proširilo se u poslednjih trideset godina od normativnih ka deskriptivnim studijama, od lingvističke perspektive ka makronivou proučavanja koji obuhvata kulturni kontekst kao celinu.“ (91) Kada se u okviru najnovijih teorija pokrene opšte pitanje prevođenja među kulturama, po mišljenju Ovidija Karbonela u prvi plan dolaze semiotička i hermeneutička pitanja, a u drugom planu su čisto lingvistički problemi vjerodostojnosti u odnosu na izvorni tekst.

U ovom radu smo selektivno, komparativnom analizom, na određenim primjerima iz Bulgakovljevog romana *Majstor i Margarita* ispitivali kvalitet prevoda ovog djela na srpski jezik. *Majstor i Margarita* predstavlja sublimaciju cjelokupnog stvaralaštva Mihaila Afanasjeviča Bulgakova. U romanu pisac definiše pitanja koja su ga zaokupljala u umjetnosti i životu i na koja pokušava da odgovori. Mada je roman završen 1940. godine, na štampanje će se sačekati sve do 1966. i 1967. godine kada je u časopisu „Moskva“ objavljena njegova cenzurisana verzija. U integralnom obliku roman se pojavljuje tek šest godina nakon ovog datuma. Uzroci tome mogu se lako otkriti u književno-političkim strujanjima Bulgakovljevog vremena. *Majstor i Margarita* je kod nas prvi put objavljen 1968. godine u prevodu Milana Čolića. Ovaj prevod, kao i prevod Zlate Kocić biće predmet naše analize. Sistemom ilustrativnih uzoraka sagledaćemo osobenosti oba prevoda. Prvo ćemo dati odlomak na izvornom jeziku, a zatim prevod Milana Čolića i Zlate Kocić.

Однажды весной, в час небывало жаркого заката, в Москве, на Патриарших прудах, появились два гражданина. Первый из них, одетый в летнюю серенькую пару, был маленького роста, упитан, лыс, свою приличную шляпу пирожком нес в руке, а на хорошо выбритом лице его помещались сверхъестественных размеров очки в черной роговой оправе. Второй – плечистый, рыжеватый, вихрастый молодой человек в заломленной на затылок клетчатой кепке – был в ковбойке, жеваных белых брюках и в черных тапочках. (Булгаков 1988, 11)

Jednom u proleće, kada se vrelo sunce klonilo smiraju, u Moskvi se, kraj Patrijaršijskih ribnjaka, pojaviše dva građanina. Jedan od njih, u sivom letnjem odelu, onižeg rasta, uhranjen, ćelav, svoj više nego pristojan šešir držaše u ruci kao lepinju, dok mu pažljivo izbrijano lice ukrašavahu neprirodno velike naočari sa crnim ramom od roga. Drugi – širokih ramena, riđokos, kuštrave kose, mlađi čovek sa kariranim kačketom zabačenim na potiljak – imao je na sebi kariranu košulju, bele izgužvane pantalone i crne patike. (Bulgakov 2000, 7)

Jednom, u proleće, dok je sunce nezapamćeno pržilo sa zapada, kod Patrijaršijskog ribnjaka u Moskvi pojavila su se dva građanina. Jedan od njih, u sivkastom letnjem odelu, bio je malena rasta, uhranjen, gole, ćelave glave; svoj pristojni šešir u obliku piroške nosio je u ruci, a brižljivo izbrijano lice krasile su mu neprirodno velike naočari u crnom rožnatom okviru. Drugi – plećati, riđkasti, razbarušeni mladić s kariranim kačketom zabačenim na potiljak – imao je na sebi

kaubojsku košulju, bele pantalone kao izvakane i crne platnene patike. (Bulgakov 1996, 31)

Iz upoređivanja prevoda sa originalnim tekstom posebno se nameće zaključak da su prevodioci težili ka očuvanju piščevog stila pripovijedanja. Zlata Kocić se pridržava doslovnog prevoda u prvoj rečenici, dok se Milan Čolić odlučuje za slobodniji prevod (*kada se vrelo sunce klonilo smiraju*) čime se u prevodu zadržava ritam rečenice. Mada Milan Čolić ostavlja naziv ribnjaka u množini, kako stoji u originalu, Zlata Kocić ga prevodi kao *Patrijaršijski ribnjak*, dakle, jedninom. Jeste da se radnja odvija u aleji pored jednog ribnjaka, ali smo mišljenja da je trebalo zadržati naziv tog ribnjaka kakav je u izvornom tekstu (ribnjak koji se nalazi u Moskvi i danas nosi to ime i ima istorijski i kulturološki značaj). Naziv ovog mikrotoponima u vrijeme nastanka romana je bio Pionirski ribnjaci. Raniji naziv koji potiče iz XVI ili XVII vijeka je Kozja močvara i za njega se vezuju infernalne sile. U XVII vijeku se na ovom mjestu nalazila Patrijaršijska sloboda patrijarha Filareta. Bulgakov na ovaj način u podtekstu ukazuje na preplitanje demonskog i božanskog načela.¹

Da svaki pristup nekoj kulturi podrazumijeva i proces prevođenja smatra i Ovidio Karbonel: „Prevođenje se artikuliše na različitim nivoima, od kojih se lingvistički nivo (semantičke ekvivalentnosti) može istaći kao prvi ili osnovni. Moglo bi se reći da bilo kakav kulturni diskurs sačinjava jedan tekst. Shodno tome, kulturni prevod kao viši nivo međudelovanja odvija se svaki put kada se neko tuđe iskustvo internalizuje i ponovo ispisuje u kulturi koja to iskustvo prima.“ (93) Dakle, ovdje imamo primjer i lingvističke neekvivalentnosti i narušavanje kulturološkog aspekta koji je vezan za ovaj mikrotoponim.

U sljedećoj rečenici imamo primjer kada prevodilac, smatrajući da će očuvati intenciju pisca, u duhu našeg jezika prevodi *шляпу пирожком нес в руке* kao *šešir držaše u ruci kao lepinju*. Ovdje je riječ o neprepoznavanju čitave sintagme jer je prevodilac drugi dio pojma *шляпа пирожком* razumio, da je on u funkciji priloške odredbe za način i da se odnosi na glagol *nositi* u prošlom vremenu – *нёс*, a ne na pomenutu imenicu *šešir - пирожком* u vidu poređenja (как пирожок). Međutim, treba naglasiti da je ova sintagma toliko zadala problema prevodiocima da je našla mjesto kao primjer prevodilačkih grešaka na

¹ O tome više vidi u: *Белобровцева И., Кульюс С. Роман М. Булгакова «Мастер и Маргарита».* Комментарий, Книжный клуб 36.6. М., 2007. С. 144 i 145.

nivou znak – složen pojam u udžbeniku namijenjenom studentima lingvistike (Гарбовский 2007, 522)².

Takođe u sledećem primjeru bolje zvuči doslovan prevod Zlate Kocić nego Čolićev: *rožnati okvir* mnogo je bolji prevod nego *ram od roga*. Iako se imenica *ковбойка* u Rusko-srpskom rečniku u redakciji Bogoljuba Stankovića prevodi kao „kaubojka, vrsta sportske muške košulje“ ili u Rusko-hrvatskom rječniku u redakciji Radoslava Poljaneca kao „kaubojka, vrsta muške košulje“, smatramo da je bolje prevesti kao *karirana košulja* (Zlata Kocić), jer kaubojka asocira, prije svega, na košulju od teksasa³. Ovdje treba imati u vidu da je u Sovjetskom savezu odjeća imala ideološki predznak i smisao. Osim što je određivala pripadnost određenom socijalnom sloju, određivala je i ideološku orijentaciju. Tako je, kako to naglašava Irina Belobrovcova, posjedovanje šešira koji je bio obilježje stare, dosovjetske inteligencije, ujedno označavalo i pripadnost „tuđem svijetu“, „klasnom neprijatelju“ ili ineligentu. Dok je kapa bila simbol radničke klase i proleterijata uopšte. Svi su nosili kape i na taj način se indirektno poistovjećivali sa vođom Oktobarskog prevrata – V. I. Lenjinom (Белобровцева 2007, 145).

Sljedeći primjer uzet je iz poglavlja *Pontije Pilat*. Kada Pilat počinje saslušanje Ješue Ha-Nocrija, on mu se obraća sljedećim pitanjem: „Кто ты по крови?“ – „Čije si krvi?“ (prevod Zlate Kocić) ili „Šta si poreklom?“ u prevodu Milana Čolića. Motiv krvi tokom romana varira, tako da će Korovjev u razgovoru sa Margaritom reći: „Вопросы крови – самые сложные вопросы в мире!“ (Булгаков 1988, 245) – „Pitanja

² U ovom udžbeniku Nikolaj Garbovski navodi primjer teksta prevoda na francuski jezik u kome Klod Linji, želeći da sačuva figurativan izraz prevodi tako da tekst prevoda nema veze sa originalom: *Quant a son chapeau [...], il le tenait froisse dans sa main comme un de ces beignets qu'on achete au coin des rues* (522), pa će za čitaoca romana na francuskom jeziku šešir biti u ruci *zgužvan poput krofnje koja se prodaje na uglu ulice*, dok će kada bude čitao na češkom jeziku, imati sličnu sliku pred sobom kao i naš čitalac – *V ruce žmoulal kvalitni klobouk smačknuty na placku*. Iako Nikolaj Garbovski ne prepoznaje kvalitetan prevod na engleski jezik, moramo odati priznanje prevodiocima jer su ostali vjerni tekstu originala. Dajana Burgin i Ketrin Tirnan O' Konor 1995. godine prevode *held his proper fedora in his hand* – da je junak u svojoj ruci nosio fedora-šešir, posebnu vrstu koja odgovara izgledu šešira datog u originalu: „Шляпа пирожком — это сложное понятие, в содержании которого видовой признак родового понятия шляпа передан сравнением (как пирожок), в русском языке обозначено устойчивым словосочетанием. Смысл его в том, что шляпа напоминает пирожок, то есть она имеет сверху довольно глубокую продолговатую впадину.“ (Гарбовский 2007, 522)

³ Jednojezični rječnik ruskog jezika pod redakcijom S. A. Kuznjecova imenicu *ковбойка* objašnjava na sljedeći način: Разг. *Верхняя клетчатая рубашка с отложным воротником*. U istom smislu je riječ tumačena i u rječniku S. I. Ožegova i N. J. Švedove.

krvi su najsloženija pitanja na svetu!“ (1996, 312) i (2000, 317) – prevod Zlate Kocić i Milana Čolića se podudaraju u ovom slučaju; ili Voland: „Krv je – velika stvar“ (1996, 319) – u prevodu Zlate Kocić i „Krv je velika stvar“ (2000, 325) – u prevodu Milana Čolića; ili, pak: „Кровь давно ушла в землю. И там, где она пролилась, уже растут виноградные грозды.“ (1988, 267) – „Krv je već odavno otišla u zemlju. I tamo gde se ona prolila, već raste grožđe na lozi“ (1996, 337) – u prevodu Zlate Kocić i „Krv je već odavno otišla u zemlju. A tamo gde se ona prolila, sada već raste vinova loza“ (2000, 345) – u prevodu Milana Čolića. Asocijacija u posljednjem citatu se sama nameće: „Ja sam loza a vi ste mladice, i ko bude u meni i ja u njemu, on će mnogo ploda doneti, jer bez mene ne može ništa činiti.“ (Jn 15: 5) ili: „Ova je čaša novi savez u mojoj krvi koja se za vas proliva.“ (Lk 22: 20). Čolićevim prevodom u potpunosti je izmijenjen čitav niz asocijacija i intertekstualnih veza, prisutnih u izvornom tekstu, u ovom slučaju smatramo da je mnogo bolje prevesti na način na koji je to uradila Zlata Kocić.

Tokom prvog susreta Margarite i Azazela, povešće se razgovor o njenom odlasku kod Volanda i pripremama koje je neophodno izvršiti prije pomenutog odlaska (mazanje tijela pomadom i čekanje telefonskog poziva). Nakon toga Margarita Nikolajevna izjavljuje: „Ali hoću da vam kažem da treba da vas je sramota ako me upropastite! Da, sramota! Ginem zbog ljubavi!“ (2000, 287) u prevodu Milana Čolića i prevod Zlate Kocić: „Ali hoću da vam kažem, ako me upropastite, biće vaša sramota! Da, sramota! Ja stradam zbog ljubavi!“ (1996, 284). Dakle, rečenicu „Я погибаю из-за любви!“ (1988, 223) prevesti na način kako je Milan Čolić preveo (on se pridržavao osnovnog značenje glagola *погибать*), poznavajući kontekst u kom je izgovorena, nije dobro prevesti na ovaj način, već je bolje uzeti drugo značenje ovog glagola – *stradati*.

Slika raspetog Ješue u poglavlju *Pogubljenje* veoma je upečatljiva, između ostalog i zato što pisac uz pomoć turpizama ojačava sliku opisa raspetog. Oba prevodioca u ovom slučaju upotrebljavaju termin *razapeti* da označe Ješuu na krstu, ali smatramo da je bolje upotrijebiti termin *raspeti* koji se koristi u Novom Zavjetu (Mt 28: 5; Mk 16: 6; 1. Kor. 1: 23, 2: 2). U istom poglavlju Milan Čolić ostvaruje dobar prevod tako što izostavlja imenicu *жадность* u prevodu: „Radost mu zasja u očima, on usnama dograbi spužvu i poče da uvlači vlagu“ (2000, 226), dok Zlata Kocić prevodi ovu imenicu prilogom *žudno*: „Ovome blesnu radost u očima, on priljubi usne uz sunder i žudno stade da siše tečnost“ (1996, 230), što nikako ne odgovara ostvarenom liku Ješue Ha-Nocrija u romanu, a ni rečenici na izvornom jeziku: „Радость

сверкнула у того в глазах, прильнул к губке и с жадностью начал пить влагу“ (1988: 179).

U poglavlju *Veliki bal kod satane* Voland ispija iz pehara u koji se pretvorila Berliozova glava, nazdravljajući postojanju: „Вы уходите в небытие, а мне радостно будет из чаши, в которую вы превращаетесь, выпить за бытие“ (1988, 266), ili „Vi odlazite u nepostojanje, а мене ќе радovati da iz pehara u koji se preobraćate ispijem за postojanje“ (1996, 336) u prevodu Zlate Kocić „Vi odlazite u nebitisanje, а ја ćу biti srećan da iz pehara, u koji ćete se vi pretvoriti, ispijem за bitisanje“ (2000, 343) u prevodu Milana Čolića. Termin *bitisanje* ovdje nije baš najsrećnije upotrijebljen jer neposredno prije ovih izgovorenih riječi Voland napominje Berliozu da je ovaj „vatreni propovednik teorije“ po kojoj nakon odsijecanja glave život u čovjeku prestaje, zbog čega će Berliozu „biti dato prema njegovom ubеđenju“ (2000, 343), što zanači da će прећи u *nepostojanje*, а ne u *nebitisanje*.

Ili, uzmimo na primjer: „Прощайте! – одним криком ответили Воланду Маргарита и мастер. Тогда черный Воланд, не разбирая никакой дороги, кинулся в провал, и вслед за ним, шумя, обрушилась его свита“ – „U zdravlje! – zajedničkim krikom odgovoriše Volанду Margarita i majstor. Tada se crni Volанд, ne tražeći nikakav put, baci u provaliju, а за njim se bučno обруši i njegova svita.“ (1996, 461) Zlata Kocić zanemaruje porijeklo riječi *прощайте*⁴ i moguća značenja izvedena odavde i prevodi ovaj pozdrav u *zdravlje*, pokušavajući da ostvari kreativno prevođenje, što joj ne polazi za rukom. U rječniku pod redakcijom Bogoljuba Stankovića, treće moguće značenje glagola *прощать* u imperativu je – *zbogom*, а izgovara se, kako se navodi u rječniku „pri dužem rastanku ili zauvek“. Smatramo da je ovo značenje trebalo uzeti prilikom prevođenja jer u potpunosti odgovara kontekstu. Naime, na ovaj način se Volанд oprašta od Majstora i Margarite prije nego se strmoglavi u bezdan, а kako smo vidjeli, i naslovni junaci se opraštaju od njega na isti način. Ni prevod Milana Čolića u ovom slučaju nije dobar: „S mirom! – jednim povikom odgovoriše Volанду Margarita i majstor. Tada se crni Volанд, ne videći put, sruči u bezdan, а за njim uz užasnu halabuku polete i njegova svita“. (2000, 480) Valja istaći Čolićev dobar prevod imenice *провал* kao *bezdan*, за разлику od Zlate Kocić koja je prevodi kao *provalija*.

⁴ U *Etimološkom rječniku ruskog jezika* Maksa Fasmera možemo pronaći vezu između ovog pozdrava prilikom rastanka i hrišćanskog *opraštanja* (grehova), pa u tom smislu i *iscjeljenja* i *oslobađanja* (2004, 380 i 387). Za tumačenje sudbine junaka je važno značenje praštanja i oslobađanja, jer je Volанд taj koji je zadužen за sudbinu naslovnih junaka, kao što je i majstor zadužen за sudbinu svog junaka – Pontija Pilata i jedini koji može da odluči о njegovoj sudbini, to jeste da mu oprosti i oslobodi ga.

Bulgakovljev junak Volland na kraju romana se vraća svojoj prirodi – svom nebiću, vraća se u bezdan. Dakle, Vollandov status je status duha nebića koji je vanvremenski, ima korijene u iracionalnom i dio je *bezdana* koji predstavlja stanje *čiste potencije* (Šelingov termin) ili Bemeovog *Ungrund-a*. Zato smatramo da je *пован* u ovom slučaju jedino moguće prevesti sa „bezdan“, kako je to uradio Milan Čolić.

Neke od primjera materijalnih grešaka u analiziranim prevodima možemo pomenuti: *getsemanski vrt* (Bulgakov 2000, 397), *dom jada* (144), *lice razapetog* (226) Milana Čolića, umjesto *Getsimanski vrt, kuća bola, lice raspetog*.

Međutim, treba imati na umu da je ponekada vrlo teško, ili čak nemoguće pronaći odgovarajući ekvivalent na ciljnom jeziku, i da su sami prevodioci svjesni nekog svog lošeg prevodilačkog rješenja. Neka nam kao ilustrativan primjer posluže riječi Zlate Kocić, koja priznaje da je "neprikladan prevod" (Kocić 1996, 8) *Ćelavo brdo* i *Ćelava lobanja* ruskih toponima *Лысяя гора* i *Лысый череп*, zato što se u potpunosti gubi mogućnost asocijacije na citate iz *Biblije* u kojima se Golgota imenuje i kao *Лобное место* (ruska imenica *лоб* prevodi se na naš jezik kao čelo). Ovdje se, s jedne strane, prevodilac može držati drugačijeg teorijskog okvira ili, kako to predlaže Pol Riker izaći izvan okvira „prevodiv *versus* neprevodiv“ i držati se praktičnijeg: „vjernost⁵ *versus* izdaja“ (Riker 2006, 179). Sa druge strane, smisao ove epizode je, bez obzira na tekstualnu transformaciju, invarijantan. Možemo postaviti pitanje da li bi bilo pogrešno da je prevodilac mikrotoponom *Лысяя гора* preveo imenicom Golgota? Pošto smisao u sebi sadrži i pretekstualnu poruku, a u motivu Raspeća i Golgote je kondezovana ta poruka, mišljenja smo ni da prevod Golgota ne bi bio pogrešan.

Uprkos značajnom sužavanju korpusa potencijalnih primjera uzetih za analizu, pokušali smo da ukažemo preko najilustrativnijih primjera na probleme sa kojima su se prevodioci susretali. Na primjerima pojedinačne analize moglo se uočiti da se često prevodioci nalaze u dilemi: biti vjeran originalu i potrebe da se izvorni tekst prekodira i preobrazi prilikom prenošenja na drugi jezik i da samim ovim svaki prevod, kako to naglašava Umberto Eko, „dozvoljava određenu dozu nepodudarnosti u odnosu na nukleus tobožnje

⁵ Što se tiče pojma vjernosti i koncepta vezanog za taj pojam, ovdje bi trebalo imati u vidu i mišljenje Umberta Eka o tom problemu u okvirima savremene tarduktologije: „Koncept vernosti je na neki način vezan za ubeđenje da je prevođenje samo jedan od više mogućih vidova tumačenja i da uvek treba težiti, uzimajući u obzir senzibilitet i kulturu čitaoca, da pronađe, ne toliko intenciju autora, *koliko intenciju samog teksta*; to jest ono što tekst kazuje ili nagoveštava u odnosu na jezik kojim je izložen i kulturnu sredinu u kojoj je nastao“. (12, 13)

podudarnosti“. (13) Prevodi na srpski jezik romana *Majstor i Margarita* Milana Čolića i Zlate Kocić umnogome su doprinijeli aktivnom recipiranju ovog Bulgakovljevog remek-djela. U komparaciji dva prevoda pokušali smo da ukažemo i na dobra i na loša prevodilačka rešenja. Takođe, treba zapaziti da su prevodioci često pronalazili najbolja moguća rješenja i za ona mjesta u izvornom tekstu koja imaju i vanliterarni i širi kulturni kontekst. Broj materijalnih grešaka na koje smo ukazali je zanemarljiv i prevodioci su, svako na svoj način, uz osoben i prepoznatljiv stil, pokušali da što vjerodostojnijim prevodom, često nadahnuo proširivanjem semantičkog polja riječi dočaraju ovo djelo našem čitaocu.

Literatura:

- Белобровцева И., Кульюс С. *Роман М. Булгакова «Мастер и Маргарита»*. Комментарий. Москва: Книжный клуб 36.6, 2007.
- Bulgakov, M. A. *Majstor i Margarita*. Subotica i Beograd: Minerva, 1968.
- Булгаков, М. А. *Мастер и Маргарита*. М.: Художественная литература, 1988.
- Bulgakov, Mihail. *Majstor i Margarita*. Beograd: Book i Marso, preveo Milan Čolić, 2000.
- Bulgakov, Mihail. *Majstor i Margarita*. Beograd: Nolit, (prevela Zlata Kocić), 1996.
- Eko, Umberto. *Kazati gotovo istu stvar*. Beograd: Paidea, 2011.
- Фасмер, Макс. *Этимологический словарь русского языка. В четырех томах*. Т. 3. Москва: Астрель. 2004.
- Гарбовский, Н.К. *Теория перевода*. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2007.
- Karbonel, Ovidio. „Egzotični prostor kulturnog prevođenja.“ *Polja*, Novi Sad: Kulturni centar, br. 460, nov–dec (2009): 91–106.
- Kocić, Zlata. Kosmički zavežljaj Mihaila Bulgakova, in: Bulgakov, M. A. *Majstor i Margarita*. Beograd: Nolit. 1996, str. 8.
- Кузнецов С.А. *Большой толковый словарь русского языка*. Санкт-Петербург: Норинт, 2001.
- Lotman, Jurij. *Semiosfera*. Novi Sad: Svetovi, 2004.
- Ожегов, С.И. *Словарь русского языка*. Москва: Русский язык, 1981.
- Poljanec, Radoslav Franjo i Madatova-Poljanec, Serafima. *Rusko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga, 2002.
- Riker, Pol. „Paradigma prevođenja.“ *Logos*, časopis studenata Pravoslavnog bogoslovskog fakulteta, Beograd (2006): 177–188.

Stanković, Bogoljub. Rusko-srpski rečnik. Novi Sad: MS, 1998.
Šlajermaher, Fridrih. *O različitim metodama prevođenja*. Beograd: Rad, 2003.

**TRANSLATORS' TEXT PRE-CODING ON THE EXAMPLE OF M. A.
BULGAKOV'S MASTER AND MARGARITA**

In our work, we were examining the quality of the translation of Bulgakov's *Master and Margarita* into Serbian language. We did it selectively, by using comparative analysis, on certain examples from this novel. Our opinion was that, while translating, an original code as a result of translating process had to be kept, i.e., potential material errors should be avoided. We agreed that a translator, apart from knowing original and target languages, has to be competent for textual analysis of the original, literature competence for interpreting of artistic texts, as well as being familiar with non-linguistic situation to which it is directed in the original. Wider knowledge of Bulgakov's work helped the translators in successful pre-coding and stylistic compensation in examined cases. While analyzing two translations of Bulgakov's novel (by Milan Čolic and Zlata Kocić), we indicated where the translators failed to avoid material errors, but also where they managed to accomplish creative type of translating.

Keywords: translation, *The Master and Margarita*, transcoding the text